מבצעי השפעה נגד אינטרסים ביטחוניים וכלכליים של ישראל בעולם

דולב כפיר ויוחאי אלעני[1]

המסמך עוסק במבצעי השפעה שנועדו לפגוע באינטרסים כלכליים וביטחוניים של ישראל בזירה הבין־לאומית, עם דגש על שני מקרי מבחן בבריטניה וביפן, בשניהם עמדה חברת אלביט כיעד להשפעה ולפגיעה כלכלית ואסטרטגית. המסמך מתאר את שיטת הפעולה של מבצעי ההשפעה ברשתות החברתיות, הכוללים תיאום בין ארגונים אקטיביסטיים לבין מערכים מתוזמרים ברשתות החברתיות. בנוסף, הוא מציע כיווני התמודדות ראשוניים עם איומים אלו, בהם, חיזוק היכולת לאתר מבצעי השפעה מתוזמרים ברשתות החברתיות, פיתוח שיתופי פעולה בין־לאומיים ובטחוניים-אזרחיים, חיזוק חוסן דיגיטלי וגיבוש מנגנוני פעולה משפטיים וביטחוניים להתמודדות עם מבצעי השפעה בזירה הדיגיטלית.

מבוא

מניפולציה מכוונת ברשתות חברתיות היא כלי בידי מדינות וארגונים רבים להשפיע על המרחב הדיגיטלי של יריביהם, ובאמצעותו על דעת הקהל, על התנהגות הציבור ועל קהלי יעד נבחרים בתוך המערכת היריבה. במיוחד התפרסמו פעילויות רוסיה וסין כנגד ארה"ב וכנגד המערב בתחום זה. כאשר פעילות מסוג זה מבוצעת באופן המתוכנן להשפיע לרעה על תהליכים פוליטיים ועל דעת קהל בניגוד לערכים ולנורמות של הצד המושפע, היא עשויה להיחשב כפעולת "התערבות זרה". בניגוד למבצעי השפעה במרחב הדיגיטלי הישראלי (על ידי איראן לדוגמה) במאמר זה אנו מתארים מבצעים מסוג שונה שנועדו לפגוע באינטרסים ישראליים במדינות שונות בזירה הבין־לאומית על ידי השפעה במרחב הדיגיטלי שלהן.

מערכים מתוזמרים ברשתות החברתיות (ראו פרק מונחים) הם קבוצות גדולות של חשבונות שנבנים ומתוחזקים על ידי ארגונים פוליטיים, ממשלות וגורמים המספקים שירות זה בתשלום. הפעלת מערכים אלו דורשת ידע ייחודי כגון טכניקות הקמת זהויות, קידום תכנים מתוזמר ומנגנון לפיקוד ולשליטה סימולטנית על אלפי חשבונות, ממוכנים (בוטים) או אנושיים. מערכים אלו הם אמצעי מרכזי של ארגונים, מדינות ושחקנים אסטרטגיים אחרים להגיע לחשיפה מהירה ורחבה לקהלי יעד מגוונים בזירות היעד שלהם ולייצר שינוי בדעת הקהל או בהתנהגות קהלי יעד נבחרים. הם גם מאפשרים לחלחל מסרים לתקשורת המסורתית בזירות אלו.

לאחר 7 באוקטובר נעשים נסיונות מצד גורמים רבים בזירה הבין־לאומית למנף את האוירה הציבורית ולפגוע באופן ממוקד באינטרסים ביטחוניים, כלכליים ולאומיים של מדינת ישראל ברחבי העולם. במאמר נציג ניתוח של שני מקרי בוחן, האחד בבריטניה והשני ביפן, שבהם אפשר לזהות דפוסי פעולה מוכרים של ארגוני תנועת החרם על ישראל לצד דפוס חדש של תמיכה במבצעים עוינים אלו על ידי גורמים המפעילים קבוצות גדולות של חשבונות ברשתות חברתיות. הפעלת מערכי זהויות אלו (חלקם בזהות בדויה ולא אותנטית) התבצעה בתוך שימוש בטכניקות השפעה מתקדמות כסיוע לארגוני האקטיביסטים העוינים כדי להשיג חשיפה ציבורית רחבה ולהניע קהלי יעד נבחרים לפעולה. בשני המקרים תכלית מבצעי ההשפעה הייתה לפגוע בפעילות העסקית של חברת אלביט באופן מקומי בזירת הפעולה. הערכתנו היא שמאחורי מערכי חשבונות מתוזמרים אלו עומדים ארגונים אסלאמיסטיים, גורמים פוליטיים וייתכן שאף מדינות, והם אינם מופעלים ישירות על ידי אותם ארגונים אקטיביסטיים שנמצאים בחזית מבצעי ההשפעה המתוארים. גודל המערכים (אלפי חשבונות) ונתונים נוספים כגון מגוון הסוגיות שבהן הם עוסקים לאורך זמן ושפת הפעילות במקרה היפני, מלמדים שאין מדובר בהתארגנות נקודתית אלא במעורבות גורם או ארגון שזה עיסוקו המרכזי לאורך זמן.

על פי הידוע לכותבים, שני מקרים אלו הם המקרים הראשונים לאחר 7 באוקטובר המשלבים באופן מובהק גם קבוצות אקטיביסטים הפועלות באופן פיזי בזירה הבין־לאומית נגד ישראל וגם פעולה מסיבית ומתוזמרת ברשתות החברתיות, ולכן ראויים לניתוח ולהפקת לקחים. הם גם ממחישים כיצד פעולת השפעה ברשתות חברתיות עשויה לסייע לגרימת נזק ממשי וממוקד לאינטרסים

1 דולב כפיר הוא חוקר בתכנית למחקר צבאי־ביטחוני במכון למחקרי ביטחון לאומי. בעבר היה קצין בכיר במערך הסייבר באמ"ן. יוחאי אלעני הוא COO בחברת Next-Dim, מנהל את פעילות החברה מול לקוחותיה בהגנה מפני פעילות השפעה שלילית ברשתות החברתיות.

ישראליים ולא רק באופן עקיף דרך השתלבות בשיח הציבורי הכללי ברשתות והשפעה על דעת הקהל העולמית, ובייחוד באווירה הציבורית העוינת לאחר 7 באוקטובר.

המטרה העיקרית של המאמר היא להצביע על האיום לאינטרסים כלכליים, ביטחוניים ולאומיים של מדינת ישראל הנשקף מחבירה של מפעילי מערכים מתוזמרים ברשת החברתית לגורמים עוינים את מדינת ישראל בזירות בין־לאומיות כדי להשפיע על קהלים מקומיים בזירות אלו. מטרה נוספת היא להדגים את התפקיד המרכזי של מערכים מתוזמרים ככלי במבצעי השפעה ואת הנזק שהם גורמים גם במרחב הדיגיטלי הישראלי.

בפרק הסיכום נתאר כיווני התמודדות ראשוניים אשר בראייתנו נדרש לפתח באופן ממוקד מול איום מבצעי השפעה נגד אינטרסים ישראליים בזירה הבין־לאומית. נוסף על העובדה שאין גורם מרכזי במדינת ישראל שאמון על תיאום והובלת מענה לאיום ההשפעה ברשתות החברתיות, יש מורכבות מיוחדת להשפעה על אינטרסים ישראלים בזירה הבין־לאומית מול מדינות ידידותיות. לאור אלה אנו מביאים המלצות להתאים למאפיינים אלו את סל הכלים הלאומי לטיפול באפיקים משפטיים, שיתופי פעולה בין רשויות ישראליות לרשויות זרות ופעולה של גופי הביטחון והמודיעין.

המאמר נכתב על בסיס ובשיתוף הפלטפורמה הטכנולוגית של חברת Next Dim המאפשרת תחקור והצפה של תבניות רשתיות חריגות (אנומליות) ברשתות מידע גדולות מסוגים שונים ובפרט ברשתות חברתיות ורשתות פיננסיות. הפרסום המיוחד הוא במסגרת שיתוף פעולה של החברה עם ה־INSS, כחלק משיתופי פעולה שונים של החברה עם האקדמיה והעיתונות החוקרת בתחום ההתגוננות והגדלת המודעות למבצעי השפעה.

מערכת מושגית

בפרק זה נביא את המושגים העיקריים שבהם בחרנו להשתמש בניתוח מקרי הבוחן. בתחילה מובאים שני מושגי יסוד המגדירים "התערבות זרה" כמאפיין התנהגות של שחקנים אסטרטגיים בזירה הבין־לאומית ובהמשך מוגדרים אמצעי המימוש והכלים כפי שבאים לידי ביטוי במקרים שאנו מתארים במסגרת מבצעי השפעה טקטיים.

התערבות זרה (foreign interference) מוגדרת על ידי עופר פרידמן[2] כשימוש באוסף מקורות עוצמה של שחקן בין־לאומי כדי להשיג יעד פוליטי מול שחקן אחר באופן שמנוגד לערכים לנורמות ולחוקים של השחקן המושפע. על פי הגדרה זו קשה יותר לקבוע אם מבצעי ההשפעה המוצגים במאמר זה הם מבצעי "התערבות זרה" מכיוון שלא תמיד אפשר להכריע עד כמה הכלים והנורמות שבהם הם עושים שימוש מנוגדים לערכים של הזירות הבין־לאומיות שבהן הם פעילים (יפן ובריטניה כדוגמה). עם זאת, השימוש המתוזמר במערכי חשבונות שאינם אותנטיים ברשת החברתית נחשב כלא אתי ומנוגד הן למדיניות מפעילות הרשת החברתית עצמן הן לנורמות ההתנהגות בחלק ממדינות העולם.

Foreign Information Manipulation and Interference (FIMI) - על פי שירות החוץ האירופי פעילות מסוג זה מוגדרת כ"דפוס התנהגות שלרוב אינו מחוץ לחוק, המאיים או בעל פוטנציאל להשפיע לרעה על ערכים, נהלים ותהליכים פוליטיים. פעילות כזו היא מניפולטיבית באופייה, ומתנהלת באופן מכוון ומתואם על ידי שחקנים מדינתיים או לא מדינתיים, לרבות באי כוחם, בתוך ומחוץ לטריטוריה שלהם".[3] הגדרה זו תואמת את דפוס הפעולה של מבצעי ההשפעה שנציג במאמר זה. מונח דומה שבו נעשה שימוש על ידי המרכז להשפעה זרה ב־DNI האמריקאי, שהוא מרכז התיאום בין רשויות המודיעין השונות, הוא Foreign Malign Influence[4] והוא נחשב בעיניהם כחלק מפעילויות המוגדרות כפעולה ב"תחום האפור" ("Gray zone activities") בדומה ללוחמה היברידית.[5] הגדרה זו מדגימה את התחום האפור הרחב באופן יחסי הקיים לעיתים בתגובה להשפעה זרה, המאפיינת

2 עופר פרידמן, "השפעה זרה והתערבות זרה - המשגת המונחים", *INSS* (Institute for National Security Studies), 2 בינואר 2024, https://www.inss.org.il/he/publication/influence-and-interference/#_ftn15.

3 Erika Magonara, Apostolos Malatras, Foreign information manipulation and interference (FIMI) and cybersecurity, *Threat landscape,* 08 December 2022,*European union agency for cybersecurity (ENISA)* https://www.enisa.europa.eu/publications/foreign-information-manipulation-interference-fimi-and-cybersecurity-threat-landscape.

4 Foreign Malign Influence Center, *Title 50-war and national defense chapter 44-national security subchapter I-coordination for national security*, Office of the director of national intelligence, 2024 https://uscode.house.gov/view.xhtml?req=(title:50%20section:3059%20edition:prelim)#sourcecredit.

5 DNI National Intelligence Council, *Updated IC gray zone lexicon: Key terms and definitions -20319-A NIC-SG-2024*, https://www.dni.gov/files/ODNI/documents/assessments/NIC-Unclassified-Updated-IC-Gray-Zone-Lexicon-July2024.pdf.

גם את המקרים שאנו מציגים. לעיתים, גם שמדובר במבצע השפעה מתואם ומניפולטיבי הוא אינו מציג מידע כוזב או עובר על החוק באופן ברור בזירת הפעולה. ארגוני מודיעין ומדינות מכירים במורכבות זו ובצורך להתמודד איתה כדי להגן על הערכים הדמוקרטיים והסדר הציבורי מול גורמים עוינים חיצוניים ופנימיים.

מבצע השפעה - הגדרת מכון ראנד משנת 2009 מכוונת למבצע השפעה כפעילות מתוכננת, מתואמת ומסונכרנת במגוון אמצעים כגון מידע ומדיה, רשתות חברתיות, אמצעים כלכליים, דיפלומטיים, משפטיים וצבאיים להשגת מטרה מוגדרת לגבי קבלת החלטות או התנהגות של קהל היעד. [6] הגדרה זו רחבה מאוד וכוללת "יקום" רחב של פעולות לתכליות רבות ובכלים מגוונים. כדוגמה על פי הגדרה זו, גם השקעה כלכלית אסטרטגית בתשתית של מדינות זרות יכולה להיחשב לעיתים כמבצע השפעה. במאמר זה אנו דנים במבצעי השפעה אל מול המרחב הציבורי והאזרחי של מדינות היעד המתאפיינים בשימוש מסיבי בכלים מתחום הרשתות החברתיות, מערכי חשבונות מתוזמרים, מדיה ועיתונות מסורתית ואף בפעילות בשטח. הפרמטרים המאפיינים מבצעי השפעה מובהקים הם מטרה מוגדרת הכוללת לעיתים מועד רצוי להשגת התוצאה, תוכנית מגובשת מראש המשלבת אינטגרציה של כמה יכולות הפצת מידע שונות וניהול ריכוזי של התכנון והביצוע.

מערך מתוזמר - Network (coordinated inauthentic behavior) CIB - הוגדר לראשונה על פי חברת מטא[7] כקבוצת משתמשים המכילה יוזרים מזויפים אשר בחינה של פעילותם ומערכת הקשרים ביניהם מראה כי הם פועלים בצורה מתוזמרת ומסונכרת לטובת קידום מסר והפצתו לקהל גדול ככל האפשר. המונח משמש באופן רחב כמאפיין של שיטת פעולה של ארגונים ומדינות במדיה החברתית.[8] אנו מחילים מונח זה באופן רחב יותר גם על פלטפורמות נוספות - פייסבוק ואינסטגרם (רשת X וכד') כדי להצביע על תבנית פעולה שעל פיה ארגונים פוליטיים, ממשלות וגורמים המספקים שירות בתשלום, בונים ומפעילים לאורך זמן קבוצות גדולות של חשבונות לצורך השפעה במרחב הדיגיטלי. הפעלת מערכים אלו דורשת ידע ייחודי כגון טכניקות הקמת זהויות, קידום תכנים מתוזמר ומנגנון לפיקוד ולשליטה סימולטנית על אלפי חשבונות ממוכנים (בוטים), אנושיים או מעורבים.

מקרה 1: קמפיין #ShutElbitDown בבריטניה

אלביט מערכות בע"מ היא חברה ביטחונית ישראלית העוסקת בפיתוח ובייצור של מערכות לחימה בתחומי האלקטרוניקה, האלקטרואופטיקה, הארטילריה, התעופה, הלייזר ועוד. החברה פעילה גלובלית ונסחרת בנאסד"ק בארה"ב ובבורסה לניירות ערך בתל אביב. לאלביט חברות בת בארה"ב, בריטניה, האיחוד האירופי וברזיל.

במבצע המתואר בפרק זה פעלה קבוצה קטנה של ארגונים קטנים בשילוב הפעלה מתוזמרת של חשבונות רבים ברשת X בתצורה של מבצע מתוזמר, כאשר הארגון המרכזי נקרא Palestine Action UK.[9] הפעילות המתוזמרת ברשתות החברתיות הרחיבה את חשיפת הארגונים ופעילויותיהם באופן חסר תקדים, והגיעה לסך של כ־30 מיליון צפיות בפוסטים הרלוונטיים בטוויטר. כמות הפעולות היזומות בנושא זה על ידי יוזרים ברשת X קפצה מממוצע של כ־12K אינטראקציות בחודש לפני 7 באוקטובר לממוצע של 112K פעולות בחודש לאחר מכן.

בעקבות הקפיצה בפעילות המתוזמרת שתרמה לחשיפה של פעולות הארגון Palestine Action UK, זכו ההפגנות לתגובות בעיתונות ואף לתגובות של פוליטיקאים בחשיפה גבוהה, כגון חבר הפרלמנט הבריטי לשעבר ג'רמי קורבין, שפרסם תמיכה בפעילות הארגון ברשת X ב־21 בדצמבר וזכה ל־152,000 אלף צפיות בפוסט בודד.

---

6 Eric V. Larson, Richard E. Darilek, et al, *Foundations of effective influence operations* https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monographs/2009/RAND_MG654.pdf *RAND corporation,* 2009.

7 Nathaniel Gleicher, Removing additional inauthentic activity from Facebook, Meta, 2018 https://about.fb.com/news/2018/10/removing-inauthentic-activity

8 1st EEAS Report on foreign information manipulation and Interference threats (2023). *Strategic communications task forces and information analysis (STRAT.2)* https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/2023/EEAS-DataTeam-ThreatReport-2023..pdf
Rowan Ings and Renee DiResta, How Coordinated Inauthentic Behavior continues on Social Platforms, *Stanford Internet Observatory*, 2024 https://cyber.fsi.stanford.edu/io/news/how-coordinated-inauthentic-behavior-continues-social-platforms

9 @Pal_action Profile, *X (formerly Twitter)*, https://twitter.com/pal_action. Palestine Action home page https://palestineaction.org/.

איור 1 - הציוץ של ג'רמי קורבין.

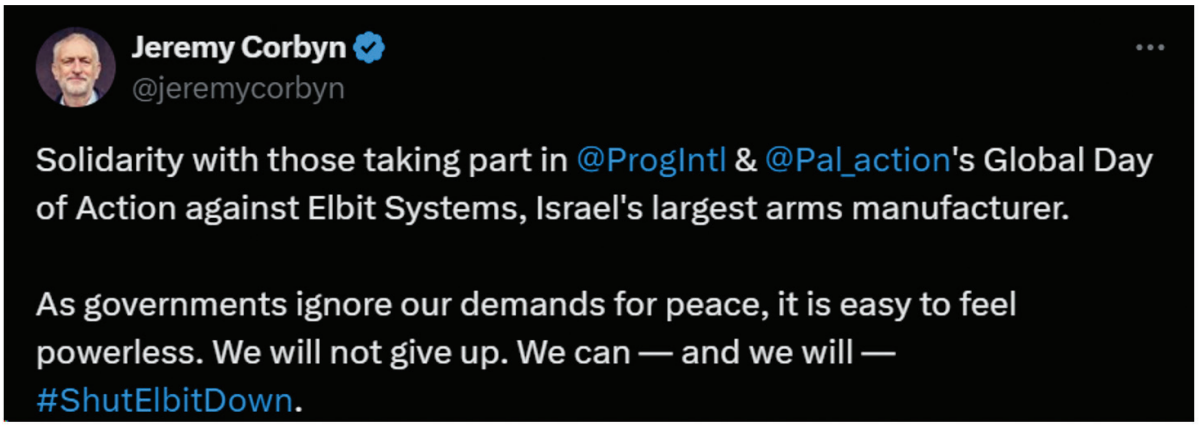

הארגונים שזוהו כשותפים למבצע ההשפעה

1. **הארגון Palestine Action UK** הוא למעשה תא אקטיביסטים קטן שצמח בבריטניה מתוך תנועת ה־BDS בשנים 2017–2020.[10] פעילות הארגון ממוקדת באלביט כחלק מאג'נדה פרו־פלסטינית אנטי־ישראלית. לארגון אתר אינטרנט, ערוצים במדיה החברתית והוא מקיים פעולות הכוללות חסימת מפעלים, ריסוס כתובות וונדליזם בתוך כדי תיעוד הפעולות והפצת תמונות וסרטים במדיה החברתית.[11]

איור 2 - שני פעילי הארגון חוסמים מפעל של אלביט בבריטניה באוקטובר 2021.

המטרה המוצהרת של הארגון מאז 2020 היא סגירת מפעלי אלביט בבריטניה באמצעות לחץ ישיר של פעילויות מחאה פיזיות מול בעלי העניין השונים כגון מחוקקים, חברות מסחריות ואף בעלי הנדל"ן שעליו מוקמים המפעלים. לארגון כמה תאי משנה בארה"ב

10 Damien Gayle, Charges dropped over protest at Israeli military drones factory in UK, *The Guardian*, 2017 ,https://www.theguardian.com/world/2017/nov/23/charges-dropped-protest-israeli-military-drones-factory-uk-uav-engines.

11 Talaat N, *The New Arab* ,Inside Palestine Action: the group shutting down Israel's largest weapons company .(2022) .https://www.newarab.com/analysis/palestine-action-how-shut-down-israeli-weapon-company

בגרמניה ובאוסטרליה. רובם החלו לפעול בעיקר לאחר 7 באוקטובר וכולם בעלי קשרים מסוימים לתנועת ה־BDS. הקמת תאי המשנה היא בין השאר תוצאה של המבצע המשותף לארגון ולמערך המתוזמר שיתואר בהמשך.

2. **מערך חשבונות מתוזמרים ברשת X** - מערך חשבונות זה הפועל בשפה האנגלית ועל פי ניתוח תכנים וכנראה מופעל על ידי גורמים בעלי אוריינטציה אסלאמית בבריטניה, מילא מקום מרכזי בהגברת החשיפה של פעילות הארגון ברשתות החברתיות. שיטת הפעולה של המערך מתוארת בהמשך הפרק והוא פונה ומקיים אינטראקציה עם קהל מקומי בריטי בעל אוריינטציה אסלאמית.
3. **Progressive international** - ארגון שהצטרף לפעילות בשלב מאוחר יותר כחלק מהמאמץ להפוך את הפעילות של Palestine Action UK נגד אלביט לפעילות בין־לאומית. הארגון מצהיר על עצמו כארגון גג שנועד לאחד ולתאם פעילות של עשרות ארגונים בעלי אג'נדה פרוגרסיבית בעולם לטובת קידום חברה "פוסט־קפיטליסטית" ולחימה נגד אימפריאליזם. הארגון זכה לאזכורים של תמיכה מפוליטיקאים ומדמויות ציבוריות המזוהים עם השמאל הפרוגרסיבי במדינות רבות כדוגמת נועם חומסקי, ברני סדנרס וג'רמי קורבין.[12]

מהלך המבצע

במהלך אוקטובר 2023 החל הארגון Palestine Action UK לבצע פעולות בתכיפות גבוהה מבעבר שכללו הפגנות, ריסוס צבע אדום על מתקני אלביט, ניסיונות פריצה וונדליזם. המאפיין החריג היה החשיפה הגדולה ברשתות החברתיות לא רק על בסיס חשבונות הארגון ותומכיו אלא מערך של אלפי חשבונות שפעלו באופן מתוזמר כדי להגדיל את החשיפה הציבורית של ההפגנות וכן של ציוצי הארגון ברשת X (ככל הנראה גם ברשתות חברתיות אחרות שלא נחקרו לעומק במסגרת עבודה זו). המערך זוהה במערכות חברת נקסד-דים כבעל מאפייני תזמור (CIB) מובהקים המתוארים בהמשך. כלל הפעילות הרשתית התאפיינה בשימוש בהאשטאג shutElbitDown# האופייני לארגון.

באיור 3 אפשר לראות את המערך המתוזמר נכנס לפעולת קידום אינטנסיבית סביב הימים שבהם בוצעה פעולה פיזית מאורגנת של ארגון Palestine action במפעלי אלביט. 12 באוקטובר 2023 היה היום הראשון שבו נצפתה קפיצה חריגה ובו זמנית של פעילות הארגון. בהמשך אפשר לזהות פעילות הולכת וגוברת, ממוקדת בימי ריכוז מאמץ שבהם המערך המתוזמר פעיל ברשת אך ורק בנושא זה.

במהלך המבצע המשותף עם המערך המתוזמר, בתוך כחודשיים של פעילות אינטנסיבית, קפצה כמות העוקבים בחשבון הטוויטר של הארגון מכ־60K ל־128K, ומספר העוקבים של החשבון עלה בממוצע בכ־20K עוקבים בשנה מאז שנת 2021. בבדיקה מאוחרת אפשר לראות כי חשבונות רבים מתוך עוקבי הערוץ נוצרו לאחר 7 באוקטובר ויש אינדיקציה לכך שאינם פעילים מאוד (פסיביים). עובדה זו מחזקת את השערתנו שנעשה מאמץ מלאכותי לקדם את חשיפת החשבון על ידי הגדלת מספר העוקבים. בשלב זה הישגי הפעילות העיקריים היו הרחבת פעילות הארגון בבריטניה, הגדלת מספר העוקבים והחשיפה הרשתית שזכה לה. בשלב הבא של המבצע חברו אנשי Palestine Action UK לארגון הפרוגרסיבי Progressive International וקיימו ב־21 בדצמבר (ראו איור 3) יום הפגנות מרוכז באתרים של אלביט ברחבי העולם בו זמנית (בריטניה, ברזיל, ארה"ב ועוד). ביום זה ניכרת ההתרחבות והשותפות של ארגונים אקטיביסטיים נוספים אשר לפני כן לא נצפו כפעילים בנושא. היום זכה לכותרת "Global day of action against Elbit systems".[13] הארגונים השונים הפיקו כרזות וחומרים שקודמו ברשתות החברתיות, ערכו הפגנות ופעולות ונדליזם ולבסוף גם זכו בחשיפה רבה.

באיור 3 אפשר לראות את הפעילות הרשתית על ציר הזמן. הגרף מציג בעמודות הכחולות כמות פעילות יומית הכוללת את ההאשטאג ShutElbitDown# כמדד לפעילות המערך המתוזמר במבצע זה. בגרף אפשר להבחין בקפיצות חדות בכמות הפעילות בימים נבחרים שבהם מתקיימות פעולות יזומות של Palestine Action. התנהגות מסוג זה אופיינית למערכים מתוזמרים שמקדמים באופן מתוזמן וסימולטני נושא מסוים. כמות הפעילות הכוללת תחת ההאשטאג ShutElbitDown# הגיעה לשיא של כל הזמנים

12 Progressive International declaration, *Progressive International* https://progressive.international/declaration/en
Elizabeth Leier, Introducing progressive international - a global left-wing solidarity movement, *Canadian Dimension*, 2020 https://.canadiandimension.com/articles/view/introducing-progressive-internationala-global-left-wing-solidarity-movement

13 Breaking:Today Elbit systems, Israel's largest arms manufacturer, is being shut down around the world,(2023). *X @ProgIntl (formerly .Twitter)*, https://x.com/ProgIntl/status/1737750374364942933

בחודשים אלו. האשטאג זה נראה לראשונה בציוצים של פעילי BDS בריטים ברשת X עוד ב־2018 אך זכה לחשיפה מורחבת רק לאחר 7 באוקטובר הודות לקידום של המערך המתוזמר.

איור 3 - פעילות יומית יזומה של יוזרים לקידום תוכני #shutElbitDown
בימים 07.02.24-01.10.23

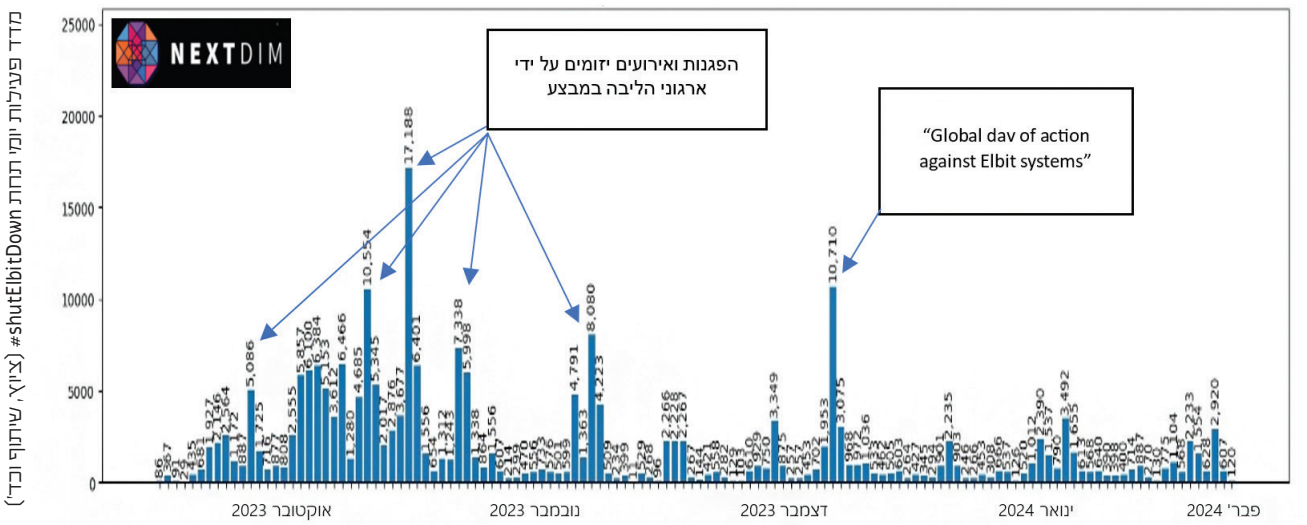

שיטת הפעולה

המערך המתוזמר שפעל במסגרת מבצע השפעה זה כלל קבוצת חשבונות מתוזמרים המקדמים אג'נדות פרו־פלסטיניות המקורבות לחמאס או לגורמים אסלאמיים אחרים ופעל מול קהלים מוסלמיים בבריטניה וייתכן שגם מול קהלים בריטיים נוספים. המערך פועל זה זמן מה אך החל לראשונה לפעול בנושא הקמפיין נגד אלביט רק במסגרת האירועים המתוארים בפרק זה. לא ידוע מי הגורם המפעיל את המערך אך אפשר להעריך על בסיס פעולתו שהחל מאוקטובר 2023 התבצעה פעילות תיאום ושיתוף מסוימת בינו לבין פעילות הארגון Palestine Action UK.

מערכות נקסט-דים זיהו באמצעים אלגוריתמיים כמות גדולה של יוזרים בטוויטר (כ־1,500) החשודים כשייכים לרשת מתוזמרת המסומנים גאוגרפית כבריטים וחריגים בשורה של מדדי תזמור וקשרים רשתיים. בין שאר המאפיינים נמנים קשרי עוקב-נעקב הדדיים בכמות גבוהה יחסית.

מאפייני תזמור נוספים הם:

- ביצוע פעולות רבות באופן חריג בחלונות זמן קצרים.
- שימוש בטכניקות תיאום כגון "הפצצת טוויטר" (ביצוע פוסטים בעלי תוכן זהה לחלוטין ממספר חשבונות גדול בו זמנית) וביצוע תגובות על פוסטים המכילות רשימות האשטאגים מסונכרנות בתוכן ובזמן.
- כמות חריגה של יוזרים בעלי מאפיינים "ייעודיים" - זהות אנושית מעורפלת, לעיתים ללא עוקבים, פעילים בנושאים מסוימים בלבד, נפתחים בסמוך לקמפיין הנוגע לנושא שהם מקדמים.
- סימן מעיד נוסף ל"תזמור" הוא כמות חריגה של כ־2,350 יוזרים חדשים יחסית מתוך כלל היוזרים העוסקים בנושא (האשטאג shutElbitDown במקרה שלנו) שמצביע על הקמת חשבונות כחלק מפעילות מתוזמרת ומנוהלת.

מסתמן שהמערך המתוזמר החל לעבוד באופן מסונכרן עם הקמפיין #shutelbitdown ב־12 באוקטובר עם ההפגנה הראשונה שאורגנה על ידי Palestine Action ומשלב זה קידם באופן אינטנסיבי את תוכני החשבונות השותפים בפעילות.

באיור 4 מוצגים יוזרים המשתמשים בהאשטאג #shutElbitDown בין אוקטובר לינואר. באיור אפשר לזהות שני מקורות תוכן עיקריים (בירוק). הגדול ביניהם הוא החשבון של הארגון Palestine Action והחשבון השני של האקטיביסטית Sara Wilkinson בעלת עשרות אלפי עוקבים. רוב הפעילות הנוספת בגרף מתאפיינת בהתנהגות מתוזמרת חריגה סביב קבוצת חשבונות המצוינת

כ"ריכוז בריטים ליברלים". אפשר להבחין גם בקבוצת משתמשים מתוזמרת נוספת המצוינת כ"חשבונות יפניים" שהם חלק מהמערך המתוזמר המתואר בפרק הבא.

איור 4 - יוזרים פעילים בין אוקטובר בינואר עם שימוש בהאשטאג #shutElbitDown

ירוק - חשבונות המפיקים תכנים (פוסטים, עדכונים, סרטים)
אדום - חשבונות באינטראקציה עם תכנים (לייק, ציוץ מחדש, תגובה)
לבן - חשבונות בעלי מאפיינים חריגים של תזמור

באיור 5 מומחשת שיטת הפעולה של היוזרים המתוזמרים על ידי שלושה יוזרים אופייניים המבצעים טכניקה בשם "הפצת טוויטר". בטכניקה זו יוזרים שונים מפיצים פוסטים עם תוכן זהה לחלוטין בתוך פרק זמן קצר או בו זמנית. שני היוזרים משמאל הם משפיענים בעלי כמות עוקבים בינונית עד גדולה והיוזר מימין הוא דוגמה ליוזר החשוד כייעודי ובעל מאפיינים עיקריים: נפתח באוקטובר 2023, בעל מספר זהה של עוקבים ונעקבים (149) ומבצע רק פעולות הגברה מתואמות בנושאים פרו־פלסטיניים. אלו מאפיינים בולטים של קמפיין מתוזמר.

איור 5 - המחשה חזותית של פעולה מתוזמרת וקשרים בין משפיענים ויוזרים ייעודיים

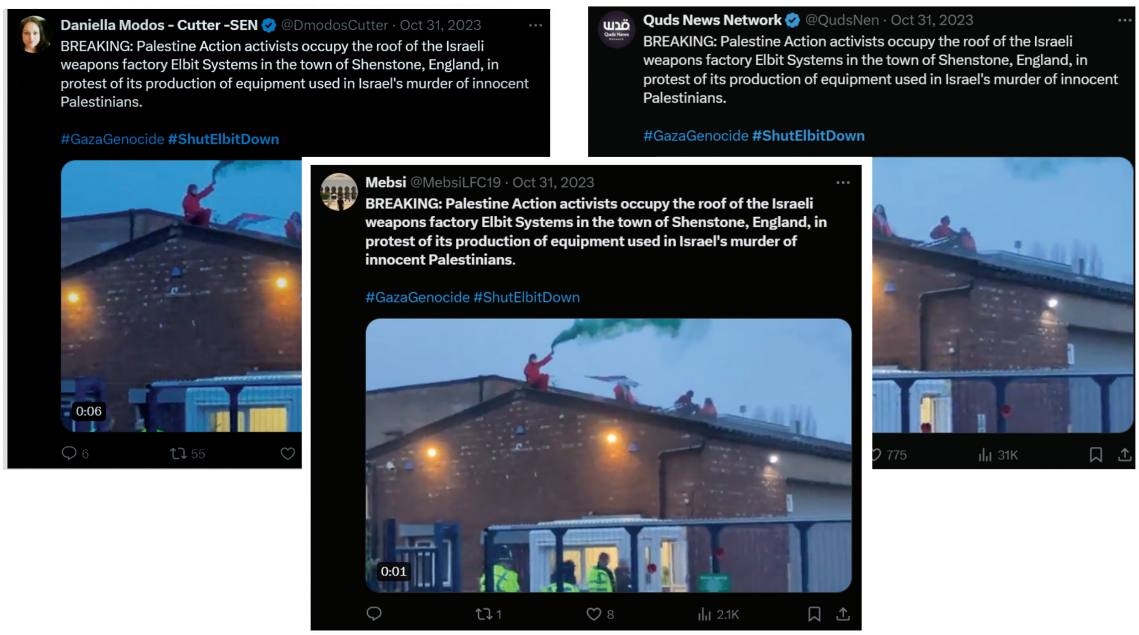

תוצאות המבצע

בראיונות לעיתונות בסוף דצמבר 2023 על רקע העמדתם לדין בבריטניה בגין נזק לרכוש, מייסדי Palestine action UK מבטאים את תפיסתם שממנה אפשר ללמוד על מטרות מבצע ההשפעה בראייתם.[14] הם מביעים אכזבה מהאפיק המשפטי ומאפיק חרם ההשקעות (divestment) וכן אמונה עמוקה שרק "פעולה ישירה" גלובלית לפגיעה פיזית במפעלי אלביט בכל העולם תפגע בחברה ביעילות ולטווח הארוך. תפיסה זו, בייחוד כשהיא מבוטאת שבועיים לאחר האירועים המתוארים בפרק זה, יכולה להסביר את המניעים והשיטות ששימשו את הארגונים הפעילים ואת תפקיד המערך המתוזמר. השערתנו היא שמטרות הפעילות היו לפעול מול קהלים בעלי אוריינטציה אסלאמית בבריטניה כדי להרחיב את רשת המתנדבים לפעולה ישירה וכן כדי לסייע להקים שלוחות בין־לאומיות ולהניע ארגונים ומתנדבים לפעולות ונדליזם בקנה מידה גלובלי.

במהלך המבצע שארך כחודשיים וחצי זכתה הפעילות נגד אלביט לקפיצה בכמה סדרי גודל (אלפי אחוזים) בחשיפה הרשתית ולכיסוי תקשורתי והפכה מאירוע שולי, שרובו מתרחש בבריטניה, לגל של מחאות אלימות סימולטניות בארצות נוספות כגון ארה"ב, ברזיל, יפן ואוסטרליה, שהגיע לשיאו בדצמבר 2023. בסיכומו של דבר לא נצפה נזק תפקודי ממשי למפעלי אלביט בבריטניה ובעולם, אך הישגים המתכתבים עם מטרותיו המשוערות הושגו במידה רבה. נראה שהארגון Palestine action הרחיב את רשת שיתופי הפעולה שלו וזכה בתמיכה ובהכרה מוצהרת מגורמים שונים מחוגים פוליטיים ופרוגרסיביים. הערכתנו היא שהפעילות הרשתית האינטנסיבית הרחיבה את מעגלי העוקבים ואף את מאגר המתנדבים לפעילות הארגון דרך ערוצי הגיוס שלו ברשתות החברתיות ובאתר הארגון.

מקרה 2: מבצע השפעה לניתוק היחסים בין אלביט ל־Itochu היפנית

במבצע ההשפעה המתואר בפרק זה פעלו באופן מתואם גורמי BDS יפניים, גורמים פוליטיים יפניים ומערך מתוזמר המופעל על ידי גורם חסוי. ייתכן שהגורם המפעיל את המערך משתייך לגורמים פוליטיים יפניים, גורמים בעלי אינטרסים עסקיים או ממשלות זרות בעלות עניין. המבצע חתר להביא לביטול הסכם שיתוף הפעולה בין חברת Itocho היפנית ואלביט, שנחתם במרץ 2023, בתוך ניצול הקיטוב מסביב למלחמה בעזה.

Itochu היא אחת מחברות הסחר הגדולות ביפן, ומכירותיה בשנת 2023 הסתכמו בכ־104 מיליארד דולר.[15] על פי מזכר ההבנות בין אלביט לבין Nippon Aircraft Supply וחברת Itochu Aviation שנחתם כאמור במרץ 2023, תספק אלביט ליפנים ידע טכנולוגי ומרכיבי ליבה של מערכות ביטחוניות מתוצרתה, אשר ייוצרו ביפן בהתאם לדרישות צבא יפן. חברתItochu הייתה אמורה לפעול מול משרד ההגנה היפני וצבא יפן ולהעניק סיוע לוגיסטי בדומה לזה שהיא מעניקה למערכות הביטחוניות מתוצרת בואינג, רייתאון ולוקהיד מרטין.[16] הודות להסכם התפרסם כי אלביט נחשפה לשוק עם פוטנציאל עצום בזכות מה שנראה כצורך דחוף של משרד ההגנה היפני, הנמצא במשבר התחמשות בלתי צפוי דווקא כאשר המתיחות בים סין מגיעה לשיאים שלא נראו בעבר.[17]

הארגונים שזוהו כשותפים למבצע

בפעילות שתתואר בהמשך היו שותפים מגוון גדול של ארגונים וגורמים:

מערך יוזרים יפניים מתוזמר ברשת X - זוהי קבוצת חשבונות גדולה שמפגינה מאפיינים בולטים של התנהגות לא אותנטית ומתוזמרת. המערך כולל לפחות 2,600 יוזרים בעלי קשרים הדדיים חריגים, כ־800 יוזרים ללא עוקבים ומאות יוזרים שנפתחו בסמוך לקמפיין ושעוסקים רק בקידום תכניו. מדד כמותי חריג נוסף המאפיין את פעילות המערך הוא כמות פעולות ממוצעת ליוזר שהיא גדולה משמעותית מיוזרים אחרים שהגיבו או השתתפו בקמפיין (על פי האשטאג). היוזרים מזדהים כיפנים ותמכו בעבר באופן מתוזמר במגוון קמפיינים בסוגיות פוליטיות ביפן כגון קמפיין נגד ראש הממשלה דאז Tsuga בשל ההחלטה לקיים

14 Reza Javadi, Elbit 8: Palestine action activists win legal fight for disrupting Israeli arms trade, *Press TV,* 2023. https://www.presstv.ir/Detail/2023/12/27/717123/elbit-eight-palestine-action-win-legal-fight-disrupting-israeli-arms-trade.

15 Juliana Liu and Chie Kobayashi, Japanese trading giant Itochu to cut ties, with Israeli defense firm over Gaza war, *CNN,* 2024. https://edition.cnn.com/2024/02/06/business/japanese-israel-gaza-war-itochu-hnk-intl/index.html.

16 יובל אזולאי, "בגלל האג: אלביט מערכות מחמיצה את הכניסה לשוק היפני", *כלכליסט*, 6 בפברואר 2024, https://www.calcalist.co.il/market/article/bylid1lsa.

17 בגלל פסיקת האג איטוצ'ו היפנית מנתקת מגע עם אלביט, *Techtime*, 2024. https://techtime.co.il/2024/02/07/elbit-134/

איור 6 - גרף רשת של מערך היוזרים השותפים בקמפיין ברשת בימים 15.12.23 ו־7.2.24

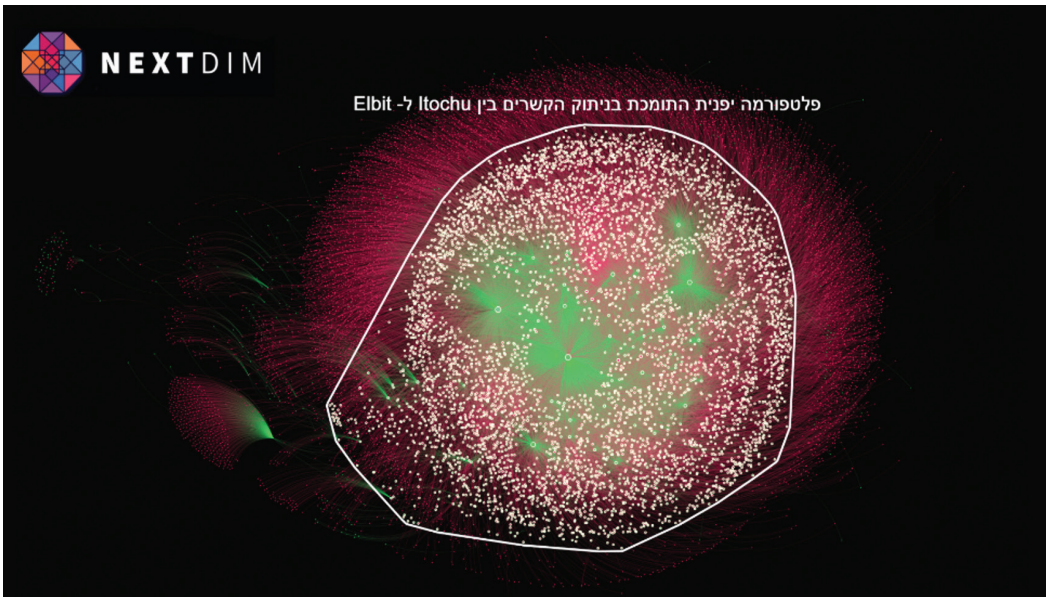

את האולימפיאדה ביפן בעת הקורונה, קמפיין נגד הממשלה ונגד תאגיד Dentsu בטענה לאי־סדרים בחלוקת מענקי הקורונה וכן התנגדות להקמת בסיס אמריקאי באוקינאווה בזמן משאל עם בנושא זה ב־2019. מערך חשבונות זה עבר לפעול באופן אינטנסיבי וסימולטני לעיסוק בנושא הסכסוך הישראלי-פלסטיני ואלביט בחודש דצמבר 2023. תנועה מסוג זה אופיינית לעבודת מערכים מתוזמרים ואין זה סביר שהיא תוצאה של פעילות משתמשים אורגנית.

באיור 6 אפשר לראות ויזואליזציה של המערך המתוזמר. מקורות התוכן (פוסטים) מופיעים בירוק וביניהם חשבונות הארגונים השותפים במבצע; באדום מופיעים חשבונות אשר באו באינטראקציה עם התוכן (תגובה או ציוץ מחדש) ובלבן מסומנים חשבונות המזוהים עם המערך המתוזמר היפני ומפגינים מאפייני תזמור חריגים. בולט בגרף הריכוז המשמעותי של חשבונות מתוזמרים בקרב כלל החשבונות שנצפו כפעילים מסביב להאשטאג shutElbitDown#. תמונה זו משקפת ריכוז מאמץ מנוהל ומובהק מסביב למבצע מצד המערך המתוזמר.

תא פעולות שטח ייעודי למבצע - הקבוצה שאימצה את השם "Students and Youths for Palestine" במיוחד לצורך המבצע, ארגנה וביצעה את רוב פעילויות השטח (הפגנות, רישום עצומה ועוד). הקבוצה כוללת שתי קבוצות מתנדבים: האחת מזדהה כקבוצת סטודנטים אקטיביסטים יפנים בשם Omou Palestine (@Omou_palestine) 2949 עוקבים בטוויטר) והשנייה מזדהה כקבוצת מתנדבים פלסטינים מקומיים ביפן בשם Palestinians of Japan (POF).

ארגונים פוליטיים תומכים ושותפים - זוהו שני ארגונים שפעלו כחלק אינטגרלי במבצע. האחד הוא מה שנראה כמו השלוחה היפנית של ה־BDS וייתכן שמאחורי הקלעים אמון על הקשר עם הקמפיין הקודם בבריטניה והשני הוא Networks Against Japan Arms Trade (NAJAT).[18] זהו ארגון יפני לא ממשלתי בעל קשרים למפלגה הירוקה המקדם אג'נדה המתנגדת לייצוא מערכות נשק על ידי יפן. נציגו של הארגון Koji Sugihara בעל כ־14K עוקבים ברשת X[19], השתתף באירועי מחאה פיזית במסגרת הקמפיין ואף הגיש ידנית לנציגי Itocho עצומה במהלך מתוקשר.

ערוץ מדיה המזדהה כעצמאי - Choose life project - ערוץ חדשות דיגיטלי המזדהה כעצמאי שנוסד ב־2016 ועבר גלגולים שונים עד לעיצובו כערוץ המפעיל אתר וחשבונות דיגיטליים, מפיק תוכני וידאו וחדשות ומקדם אג'נדות של השמאל היפני. הערוץ

18 Network against arms trade Najat, *Facebook*, https://www.facebook.com/AntiArmsNAJAT/.
19 @kojiskojis Profile, *X (formerly Twitter)*, https://twitter.com/kojiskojis.

בעל יכולות הפקת חומרי וידאו, גרפיקה וכרזות ומחזיק מגוון ערוצים דיגיטליים בכל הרשתות החברתיות,[20] (@ChooselifePj בעל כ־65K עוקבים ברשת X) וכן אתר אינטרנט. במסגרת הקמפיין נראה ששימש כמשרד הפקת התכנים והגרפיקה שנצפתה גם בהפגנות והפנה את רוב פעילותו באופן בולט רק לסוגיית ניתוק קשרי אלביט ביפן. לא ידוע אם הערוץ הוא שופר המופעל על ידי גורמים חסויים מעבר למנהליו המוצהרים.

מהלך המבצע

נראה שהרעיון המסדר של הקמפיין היה לנצל את הרגישות של נושא המלחמה בעזה כדי להפעיל לחץ ציבורי ואישי על הנהלת שתי החברות Itocho ו־NAS (Nippon Aircraft Supply) כדי שיבטלו את הסכם שיתוף הפעולה עם אלביט.

הפעילות תוכננה מסביב לעצומה שיזמו והציגו הארגונים המשתתפים באופן גלוי במסיבת עיתונאים. ביפן קיימת רגישות ציבורית ארוכת שנים בנושא ייצוא נשק. העצומה מחדדת את סוגיית ייצוא הנשק והשותפות ה"אסורה" עם אלביט השותפה לכאורה לרצח עם. תחת שתי טענות שקריות אלו מבססים את הנרטיב המזכיר להנהלת החברות היפניות שפעילות של ייצוא נשק רגישה במיוחד ומוגבלת ביפן למקרים שבהם הפעילות תורמת לקידום שלום ויציבות. לאחר מכן התבצעה סדרה של הפגנות שבהן פעלו כל הגורמים באופן סימולטני הן פיזית הן ברשתות החברתיות על ידי המערך המתוזמר ליצירת חשיפה מקסימלית. לסיום הופעל לחץ אישי על חברי הנהלת החברות במסירה פיזית של העצומה על ידי מפגינים בכניסה לבניני החברות.

נראה שהתשתית הארגונית שעליה התבססו ההפגנות בקמפיין היא גרעין שכלל את BDS Japan ואוסף מתנדבים שהחלו את פעילותם כקבוצה רק בסוף אוקטובר ולפני כן לא הרבו לעסוק בנושא הפלסטיני. לאחר כשלושה חודשים של פעילות פרו־פלסטינית מגוונת התרחש בתוך ימים מעבר של כל הגורמים האקטיביסטיים לעסוק באופן מתואם בנושא ניתוק הקשרים עם אלביט. בנקודה זו הצטרפו השותפים הנוספים לפעולה, כולל גורמים נוספים שלא עסקו לפני כן בסוגיה הפלסטינית (המערך המתוזמר שפעל בנושאים פוליטיים אחרים בעבר וכן הערוץ choose life project). באיור 7 אפשר לראות את תחילת המבצע המתוזמר עם הגשת העצומה ב־15 בינואר.

אין בידינו מידע על מנגנון התיאום בין כלל הגורמים הפעילים במבצע ועל תהליך התכנון המבצעי, בין אם כלל את נציגי השותפים ובין אם תוכנן על ידי גורמים חסויים נוספים. הפעילות הראשונית של המערך המתוזמר בנושא אלביט נצפתה כשבועיים לפני השקת

איור 7 - ניתוח כמותי של הקמפיין המקודם על ידי היוזרים היפניים על ציר הזמן

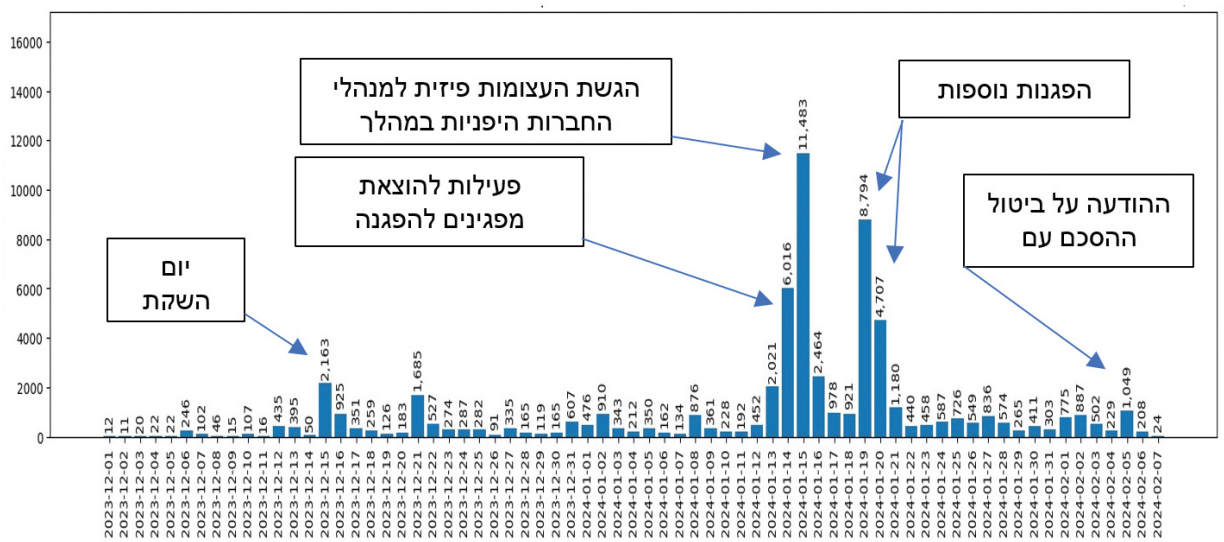

20 .*Choose life project Japan* . X (formerly Twitter), https://x.com/chooselifepj
./Choose life project home page, https://cl-p.jp

העצומה וייתכן ששבועיים אלו היו תקופת התכנון וההכנות. באיור 7 אפשר לראות את קפיצות הפעילות המתוזמרות שהחשבונות המתוזמרים מייצרים בימי פעילות השיא בקמפיין.

שיטת הפעולה

במבצע בולטים מאפיינים רבים של מבצעי השפעה אפקטיביים ומנוהלים. בין שאר המאפיינים אפשר למנות זיהוי מוצלח של הישג מבצעי ברור ומדיד שאפשר להשיג על ידי הפעלת מנופים על קהל יעד מוגדר. מאפיינים נוספים הם פעולה בעלת היגיון אופרטיבי ברור כגון פעולה מסונכרנת של כלל הגורמים השותפים ומגוון כלים גדול הכולל כלי תקשורת (מופעלים ואחרים), פעילי שטח וכמובן מערכים מתוזמרים של יוזרים ברשת החברתית. כל אלו פעלו באופן מתואם ורציף עד להשגת יעדי המבצע.

הרכיבים ששולבו במבצע היו:

1. **עצומה דיגיטלית** בפלטפורמת העצומות הגלובלית change.org.[21] העצומה הדיגיטלית נפתחה ב־20 בדצמבר על ידי הקבוצה Omou Palestine (Students and youths for Palestine association) וככל הנראה בשותפות BDS Japan. מאותו שלב קידם עמוד הטוויטר @Omou_palestine באופן בלעדי את העצומה וקרא לציבור לחתום עליה. מעניין לציין שלא גויסו חתימות רבות מעבר לכך. אפשר להעריך שהיה מנגנון שגייס את היוזרים (אנושיים או אחרים) כבר בשלב התכנון ואין זו התנהלות טבעית של התעוררות עניין ציבורי.

איור 8 - מסיבת העיתונאים.

2. קיום **מסיבת עיתונאים** (באיור 8) - בהשתתפות נציגים של כל הארגונים לעיל התקיימה ב־15 בדצמבר ובה הושקה העצומה באתר change.org. כבר בהשקה זו הוצגו 24,793 חתימות, מה שמעלה את השאלה כיצד גויסו חתימות אלו מייד בשלב הפתיחה. באירוע (לא ידוע היכן נערך) נשאו דברים נציגי כל אחד מהארגונים היפנים Omou Palestine, BDS Japan, NAJAT.

3. **הפגנות** מול משרדי החברות היפניות (Itocho ו-Nippon) והפקת חומרי תעמולה נוספים בעיקר על ידי ערוץ ההפקות choose life project המשמש גם כמשרד התוכן של הקמפיין. ההפגנות וחומרי התעמולה נועדו להפעיל לחץ על הנהלת החברות, להגדיל את החשיפה התקשורתית, לספק חומרי וידאו להמשך הקמפיין ולאסוף חתימות לעצומה. ההפגנות העיקריות נערכו בימים 15 ו־19 בינואר ואפשר לראות בגרף הפעילות הפעלה אינטנסיבית ומתוזמרת של המערך החשוד וערוצי choose life project.

4. **קידום ממוקד ואינטנסיבי** של העצומה, באמצעות מסיבת העיתונאים וההפגנות על ידי הערוץ choose life project וכלל היוזרים השותפים במערך המתוזמר. הדמויות ברשת והערוץ ביצעו מבצעי חשיפה מרוכזים ואינטנסיביים (כמות שיתופים, פוסטים, תגובות וכד') בימי ההפגנות הפיזיות מול משרדי החברה.

5. **לחץ ישיר על הנהלת החברות** - במסגרת ההפגנה ב־15 בינואר התבצעו פעולות שנועדו להנגיש את כלל פעילות הקמפיין ישירות למקבלי החלטות בחברות היפניות על ידי מסירה פיזית של עותקים קשיחים של העצומה ישירות לידיהם מול משרדיהם

21 *Petition: Itochu must cut ties with Israel* Change.org 2023. https://shorturl.at/exTt8

איור 9 - פעולה פיזית מול הנהלת החברות.

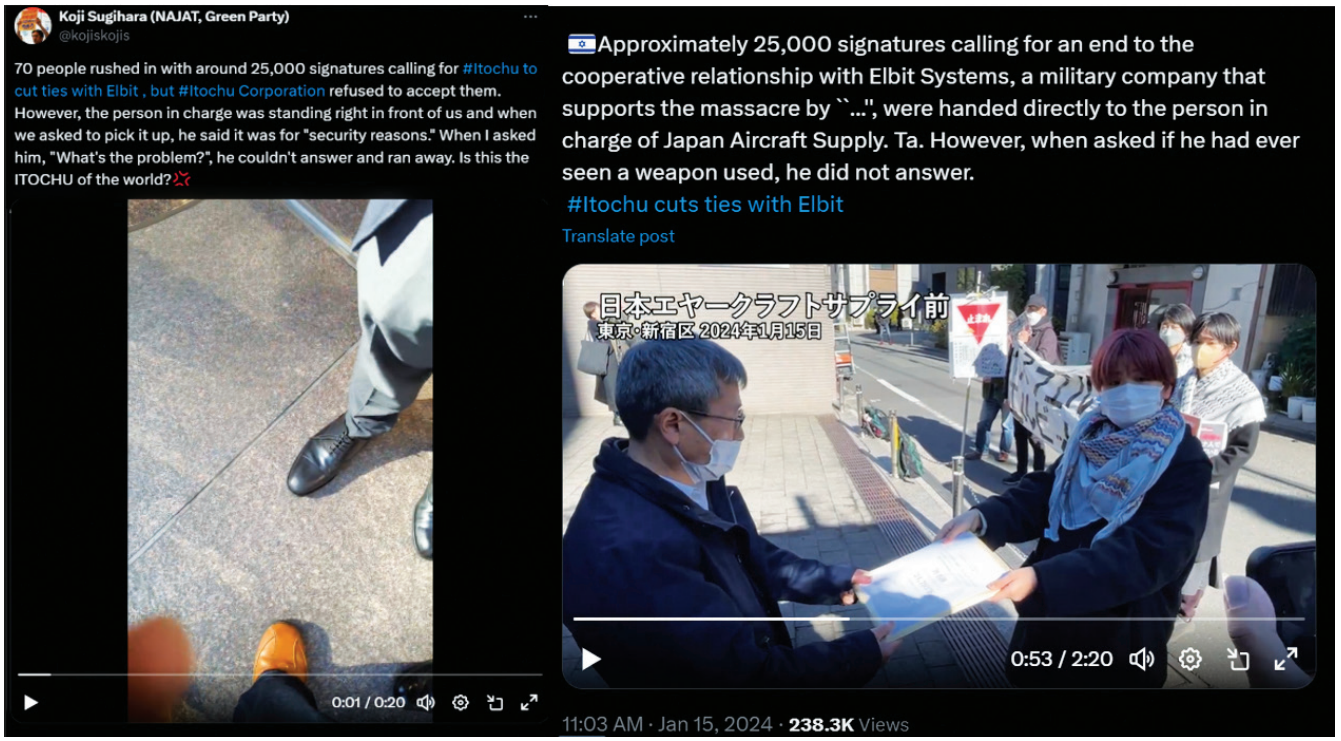

ולפני קהל. באותו יום נעשה ניסיון דומה, פנים אל פנים, מול נציג Itocho אך הוא סירב לקבל את העצומה "מסיבות ביטחון". בשני האירועים התרחשה פעילות מתוזמרת אינטנסיבית של כל הגורמים בקמפיין בו זמנית להגברת חשיפת האירוע. למטה אפשר לראות את הסרטים שפורסמו ברשת X המתעדים את המפגשים עם מנהלי Itochu.

בניסוח הצהרת העצומה (באתר change.org) מופיעים הניסוחים המכוונים לרגישות המיוחדת בעיניים יפניות מסביב לשותפות של החברה Itochu עם חברה ישראלית שכביכול מעורבת בהפרת זכויות אדם. כבר בעצומה נזכרים התאריכים המתוכננים להגשתה ולקיום ההפגנות הפיזיות בהמשך ב־15 בינואר וב־19 בינואר. זהו מאפיין של תכנון מבצעי ברור ולא פעילות לא מנוהלת. בתמונה בדף העצומה אפשר לזהות את אותה מתנדבת בארגון Omou Palestine המופיעה גם במסיבת העיתונאים וכן במסירה הפיזית של העצומה למנהלי החברות למעלה.

תוצאות המבצע

במקרה זה ראינו פעולה מתואמת של גורמי BDS יפניים, גורמים פוליטיים יפניים פנימיים ומערך מתוזמר המופעל על ידי גורם חסוי לא מזוהה. המבצע חתר למטרה מוגדרת והיא ביטול הסכם שיתוף הפעולה בין חברת Itocho היפנית ואלביט, שנחתם במרץ 2023, בתוך ניצול הקיטוב מסביב לסוגיית המלחמה בעזה והרגישויות המיוחדות בקרב הציבור היפני.

לא ברור האם ההליכים בבית הדין הבין־לאומי בהאג (ICJ) היו שיקול בתכנון הקמפיין מלכתחילה. למעשה הקמפיין החל לפני שהתלונה העיקרית תחת הכותרת "רצח עם" הוגשה לבית הדין על ידי דרום אפריקה (הקמפיין החל ב־15 בדצמבר והתלונה הוגשה על ידי דרום אפריקה ב29 בדצמבר). נראה שיש קשר מסוים לקמפיין הבריטי המתואר לפרק הקודם עקב המטרה המוצהרת של המבצע הבריטי להתרחב לפעולה בין־לאומית והקשר לרשת הבין־לאומית של ארגוני ה־BDS. עם זאת לא נראה שמדובר בארגון בת של Palestine Action UK ומעבר לכך השיטה המבצעית המכוונת ללחץ על הנהלת Itochu שונה מהגישה העקבית של ארגון Palestine Action UK ששם דגש על "פעולה ישירה" וונדליזם באופן בלעדי.

אי־אפשר לייחס את החלטת Itochu לסגת מן ההסכם באופן בלעדי למבצע ההשפעה המתואר או למדוד את השפעתו היחסית על

מערכת השיקולים של הנהלתה. החברה בתגובתה הרשמית הזכירה רק את פסיקת בית הדין בהאג מ־26 בינואר והיא איננה מעלה שיקולים נוספים. מבצע ההשפעה היה בהחלט חלק ממערכת הלחצים ברקע לביטול ההסכם אך אי־אפשר לקבוע מה היה השיקול המכריע או הסיבה האמיתית לביטולו על ידי הנהלת Itochu. בעיתונות היפנית מהתקופה מזוהות המחאות מול הנהלת החברה כאחד הגורמים המשפיעים נוסף על חרם נגד חברות נוספות בבעלות התאגיד במדינות מוסלמיות בעקבות 7 באוקטובר.[22]

השוואה בין שני מקרי הבוחן ודיון במאפייני המבצעים

בטבלה להלן מוצגים באופן השוואתי מאפיינים עיקריים בשני המבצעים. הקריטריונים שנבחרו להשוואה הם מטרות המבצעים, התפתחותם בזמן ומאפייני הארגונים השותפים בביצוע. קריטריונים אלו נועדו לסייע בניתוח תבניות פעולה שישרתו זיהוי והבנה של התופעה וימחישו את תפקיד המערכים המתוזמרים במסגרת המבצע השלם:

פרמטר להשוואה	מקרה בריטניה	מקרה יפן
מטרת המבצע	• אינה מוגדרת באופן פומבי ואינה קצובה בזמן. • הערכה שמטרה ארוכת טווח להרחיב את נפח הפעילות האלימה מול מפעלי אלביט ברחבי העולם. נראה שקהל היעד הוא תושבי בריטניה ואירופה בעלי אוריינטציה אסלאמית וייתכן שגם קהלים פרוגרסיביים.	• הישג מוגדר היטב וקצוב בזמן. ביטול הסכם שיתוף הפעולה עם אלביט. • קהל יעד מוגדר היטב ופומבי: מנהלי חברות יפניות
שלבים ומבצעי המשך	• אבולוציה מתמדת. • עליית מדרגה בעיקר בנפח ובבין־לאומיות של המחאות. • הגדרה של ריכוזי מאמץ מנוהלים משלב לשלב.	• מנוהל מסביב למטרה אחת, פחות מתפתח לאורך זמן. • אינו המשך של אופן פעולה ותיק בזירה. לאחר ההצלחה, ירידת נפח בד בבד ניסיון להגדיר יעדים נוספים ולצאת למבצעים נוספים דומים.
מאפייני הארגונים השותפים	• כל הארגונים השותפים עוסקים באופן ליבתי בפעולה פרו־פלסטינית. • חבירה של ארגון פרוגרסיבי בין־לאומי גדול. • המערך המתוזמר הבריטי עסק גם בסוגיה הפלסטינית בעבר. • קיום חשבונות של "סוכנויות ידיעות עצמאיות" הפועלות כחלק מהמערך המתוזמר (Quds News Network כדוגמה).	• חלק ניכר מהארגונים השותפים לא עסקו בסוגיה הפלסטינית. • המערך המתוזמר ביפנית מעולם לא עסק בסוגיה הפלסטינית לפני כן. • קיום ערוץ מדיה עצמאי יפני הפועל באופן מתואם עם המערך המתוזמר (choose life project). לא ידוע סוג התיאום בין הערוץ לבין המערך.

22 Kim Kahan ,Japanese company Itochu to cut ties with Israeli weapons firm Tokyo weekender, 2024
./https://www.tokyoweekender.com/japan-life/news-and-opinion/japanese-company-itochu-to-cut-ties-with-israeli-weapons-firm

במאמרם משנת 2019 שחר עילם ושירה פתאל[23] מאפיינים את המערכה מול רשת ארגוני ה־BDS כ"מלחמת התשה" ארוכת טווח המכוונת ליעדים אסטרטגיים ופועלת באמצעות ריכוז מאמצים טקטיים קצרי טווח. שיטת הפעולה של הארגונים העוינים היא שיתופי פעולה ברשת לא היררכית של ארגונים הפרוסים בזירה הבין־לאומית וביצירת בריתות מקומיות להגשמת מאמצים טקטיים אלו. דפוס הפעולה הזה ניכר במקרי הבוחן שאנו מביאים במאמר זה. בשני המקרים המנותחים במאמר אפשר לזהות שיתוף פעולה של שלושה סוגי ישויות: ארגונים אקטיביסטיים עוינים לישראל הפועלים בשטח באופן פיזי (הפגנות וכד'), מערכים מתוזמרים ברשתות חברתיות המופעלים על ידי גורמים שונים וארגונים שאינם בהכרח מזוהים עם אג'נדה אנטי־ישראלית מובהקת אך מזהים חיבור אינטרסים עם הפעילות ומשתפים איתה פעולה.

המבצע ביפן הסתיים בתוצאה מבצעית מוצלחת בתוך פרק זמן של כחודשיים (כאמור אי־אפשר לקבוע סיבתיות) ולאחר מכן פחתה כמות הפעילות של המערך המתוזמר, אף שהארגונים המעורבים המשיכו לפרסם מסרים על ידי המשך לפעילויות נוספות בזירה היפנית. בניגוד להצלחה המובהקת במקרה היפני, המבצע בבריטניה היה מרובה שלבים ולא הניב תוצאה מוצלחת מובהקת. השלב הראשון במבצע בבריטניה הסתיים ללא נזק ניכר לאלביט, אך נראה שהשיג את מטרתו המשוערת על ידי הגדלה משמעותית בחשיפה התקשורתית ובמספר המתנדבים והעוקבים של הארגון. בשלב שני, ייתכן שלאחר הפקת לקחים מהשלב הראשון, צוין שיא חשיפה נוסף ביום הפגנות בין־לאומי בשיתוף ארגון פרוגרסיבי גדול בתמיכת אנשי ציבור מוכרים מהזרם הפרוגרסיבי המרכזי.

נראה שמבצעים מסוג זה הם מרובי שלבים וריכוזי מאמץ טקטיים ומתנהלים לאורך זמן. אף שקשה לנבא את הצלחת כל שלב או כל ריכוז מאמץ, ההישגים הנצברים והלמידה לאורך זמן יוצרים נקודות פריצה אפשריות כאשר פעילות ממוקדת, התוכנית המבצעית, בשלות קהל היעד ותנאי הסביבה מתאימים לכך.

תופעה חדשה ומעניינת העולה בשני המקרים היא המשלימות והסינרגיה בין הארגונים האקטיביסטיים והמערכים המתוזמרים. ארגונים אקטיביסטיים מתמחים בפעילות פיזית בזירת הפעולה אולם מספר הפעילים בפועל קטן והם מסתמכים על הרשתות החברתיות כאמצעי עיקרי להשגת חשיפה ציבורית. חשיפת פעולות הארגונים האקטיביסטיים ברשתות נועדה להשפיע על קהלי היעד בפעילויות נקודתיות (הפגנות, לדוגמה) וכן להרחיב את תשתית החשיפה עצמה (כמות עוקבים, מזדהים, מתנדבים, פעילים וכד'). מערכים מתוזמרים נבנים ומתמחים בעיצוב ובהנעת דעת קהל במרחב הדיגיטלי ולכן יכולים להשלים את פעולות השטח של הארגונים האקטיביסטיים על ידי הפצה אינטנסיבית של מסרים לקהלי היעד של הפעילות באופן יעיל. שיתוף הפעולה בין הגורמים יכול להיות מתואם באופן מפורש ולהתנהל כמבצע השפעה מפוקד (כל הסימנים מראים שכך היה במקרה היפני). אפשרות שנייה היא שהגורם המפעיל מערך מתוזמר מזהה באופן חד־צדדי פעילות אקטיביסטית שהולמת את יעדי ההשפעה שלו ומחליט חד־צדדית לקדם אותה ברשת.

בשני המקרים זוהו ערוצי חדשות במדיה החברתית המזדהים כעצמאיים ופועלים בתיאום הדוק עם המערך המתוזמר. הפעלת חשבונות כאלו היא חלק מוכר בשיטת הפעולה של מערכים מתוזמרים. תפקידם בשגרה הוא לייצר תכנים המיועדים לציבור עוקבים בקרב סגמנטים מסוימים באוכלוסייה ולשמש להעברת מסרים באופן ממוקד ואמין בעת הצורך. באמצעות מעקב אחר ערוצים מסוג זה לאורך זמן אפשר לעקוב אחר התפתחות יעדי פעילויות השפעה ברשת ולסייע בהתראה על איומים מתהווים.

סיכום וכיווני התמודדות ראשוניים

האוירה הבין־לאומית בתקופה הנוכחית מעודדת ארגונים עוינים לזהות הישגים מבצעיים מוחשיים ובני השגה ומקילה עליהם לפעול להשגתם. מערכים מתוזמרים במדיה החברתית פועלים באופן תשתיתי כדי לאפשר השפעה על סגמנטים מסוימים של קהלי יעד בעת הצורך ומאפשרים לגורמים אלו להגיע לחשיפה גבוהה בטווחי זמן קצרים. בשני המקרים שתוארו במאמר היה רכיב הפעולה המתוזמרת ברשת מרכזי ביעילות הפצת המסרים וככל הנראה בהשגת יעדי הארגונים העוינים.

מרכיב הפעלת מערכים מתוזמרים ברשתות החברתיות הפך ליכולת מרכזית בקרב מדינות, צבאות וארגונים רבים בעידן הנוכחי[24]

23 שחר עילם ושירה פתאל, "איום הדה־לגיטימציה על מדינת ישראל: מקרה בוחן לניהול מערכה על התודעה", *מודיעין הלכה ומעשה 4*, המכון לחקר המתודולוגיה של המודיעין, ניסן תשע"ט אפריל 2018
.https://www.intelligence-research.org.il/userfiles/banners/Gilayon%20-%204.pdf

24 StratCom activity report (2021). *EEAS SG.STRAT.2 Annual report,* ,https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/Report%20Stratcom%20activities%202021.pdf.
1st EEAS Report on foreign information manipulation and Interference threats, (2023). *Strategic communications task forces and information analysis (STRAT.2)* https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/2023/EEAS-DataTeam-ThreatReport-2023..pdf.

והוא מאפשר העצמה של פעילויות ארגוני החרם ודומיהם על ידי התערבות חיצונית של גורמים אינטרסנטיים עתירי משאבים. עם זאת, השימוש במערכים מתוזמרים כרכיב מרכזי במבצעי השפעה מציע גם הזדמנות לזיהויים ולהתמודדות עם התופעה. עקב המאפיינים הרשתיים וההתנהגותיים החריגים של המערכים אפשר לזהותם, לעקוב אחר פעילותם לאורך זמן וייתכן שאף לספק התראה מוקדמת על תחילתו של מבצע עוין. כדוגמה, אם היה מעקב אחר המערך המתוזמר היפני, ייתכן שאפשר היה לספק התראה על ההחלטה של מפעיליו לעסוק בסוגיית אלביט ימים עד שבועות לפני השקת העצומה.

לאיום מבצעי ההשפעה ישנם קווי דמיון לאיומי סייבר הנובעים משיטת הפעולה הדומה של התוקף בעיקר בהיבטי התשתית הדיגיטלית שבה נעשה שימוש. כמו באיומי סייבר, הירי עושה שימוש בשיטות טכנולוגיות כדי להישאר חשאי ומרוחק פיזית מהקורבנות, והוא נדרש להקים ולתחזק גם חשבונות פעילים וגם תשתיות לפיקוד ושליטה (תזמור). עולם הכלים והמתודולוגיות להתמודדות עם השפעה זרה במרחבים הדיגיטליים הציבוריים נמצא בשלבי עיצוב והתהוות ראשוניים בדומה לתהליך שעבר עולם ההגנה בסייבר בעשורים הקודמים.

בדומה לתהליך שעבר עולם הסייבר, האסטרטגיות המתפתחות להתמודדות עם השפעה זרה עוינת מושתתות על חיזוק שיתופי פעולה בין סקטורים רבים ובעלות מרכיבים לאומיים, ביטחוניים, מרכיבי חברה אזרחית ומרכיבי מגזר פרטי.[25] מסקנה עיקרית של מחקרים קודמים בנושא[26] היא שדרוש גוף מרכזי במדינת ישראל שתפקידו לאפשר תיאום ושיתוף ידע בין המגזרים השונים - הביטחוני, האזרחי והפרטי. הריק הקיים היום מקשה לנהל את ההתמודדות בהסתכלות לאומית כוללת בתוך מעקב לאורך זמן אחר התפתחות האיומים, תעדוף הטיפול בהם, ויצירת שפה משותפת ואחידה. תחום המסגרות המתודולוגיות לשיתוף הידע ושימוש בשפה אחידה בנושא התקדם רבות בשנים האחרונות וישנן כמה פלטפורמות המאפשרות שיתוף פעולה בין־ארגוני ובין־לאומי בנושא.[27]

בהקשר המיוחד של מבצעי השפעה על אינטרסים ישראליים בזירה הבין־לאומית ישנה מורכבות שיש לנהל באשר למרחבי הסמכות של הרשויות בישראל מול איומים בחו"ל וניתוב שיטות הפעולה ואחריות הפעולה לגופו של מקרה. למבצעי ההשפעה המתוארים במאמר ישנו רכיב של פעילים שהם אזרחי זירת הפעולה (מדינות ידידותיות לרוב), רכיב של מפעילי מערכים מתוזמרים שלעיתים מקורם בזירת הפעולה ולעיתים פועלים ממדינה שלישית. נוסף על כך גורמים אלו פועלים במרחב הדיגיטלי מול אזרחי מדינות שונות שמסדירות באופן שונה את האחריות מול מפעילי הרשתות החברתיות. לאור זאת יש להתאים את סל הכלים הלאומי לטיפול באפיקים משפטיים, שיתופי פעולה בין רשויות ישראליות לרשויות זרות ופעולה של גופי הביטחון והמודיעין. בהמשך נפרט רכיבי התמודדות מרכזיים שיש לפתח מול האיום של מבצעי השפעה בזירה הבין־לאומית בכמה מישורים:

תפקיד גופי הביטחון המדינתיים

כמו בעולם הגנת הסייבר, החיבור בין יכולות הגילוי והניטור הטכנולוגי של ארגוני החברה האזרחית לבין יכולות האיסוף המודיעיני והסיכול המדינתי הם רכיבים משלימים וסינרגיים. רכיב האיסוף והסיכול, כאשר אפשרי, צריך להיות מנוהל בהתאם לסמכויות גופי קהיליית הביטחון השונים בהתאם לזירת הפעולה אך ככל הנראה יש למנות גוף שיהיה אחראי לריכוז הפעילות בין הסוכנויות השונות.

נוסף על התרומה הקריטית של יכולות מערכת הביטחון בסיכול ומחקר לאורך זמן של גורמי איום עם שותפים בין־לאומיים, ישנה יכולת ייחודית ומרכזית למערכת הביטחון והיא לבצע ייחוס של המערכים המתוזמרים החסויים לגורמים המפעילים אותם ולזהות את גורמי האינטרס מאחוריהם. יכולת הייחוס היא פער מרכזי של הקהילה האזרחית בפעולה כנגד גורמי האיום.

---

25 *National counterintelligence strategy*. National cyber security centre (NCSC) (2024). https://www.dni.gov/files/NCSC/documents/features/NCSC_CI_Strategy-pages-20240730.pdf.
Tackling disinformation: Information on the work of the EEAS strategic communication division and its task forces, (2021). *EEAS European Union SG.STRAT.2 ?*
https://www.eeas.europa.eu/countering-disinformation/tackling-disinformation-information-work-eeas-strategic-communication-division-and-its-task-forces_und_en

26 ענבל אורפז ודודי סימן-טוב, "התערבות זרה והשפעה איראנית ברשתות החברתיות בישראל", INSS, *10* יוני 2024, https://www.inss.org.il/he/publication/iranian-influence/.
עמית אשכנזי, "קווים מנחים להתמודדות ישראל עם השפעה זרה במרחב הסייבר והרשתות החברתיות", INSS, *5* מארס 2024, https://www.inss.org.il/he/publication/israel-cyber/.

27 DISARM framework , *Disarm foundation*, https://www.disarm.foundation/framework
Ben Nimmo and Eric Hutchins, (2023). Phase-based tactical analysis of online operations, *Carnegie Endowment for International Peace* .https://carnegie-production-assets.s3.amazonaws.com/static/files/202303-Nimmo_Hutchins_Online_Ops.pdf

חיבור למנגנוני החקיקה והרגולציה בזירה הבין־לאומית

בדומה לשיתוף פעולה בתחום הגנת הסייבר, הצורך בשיתופי פעולה בין־לאומיים מחייב היכרות עם המבנים הארגוניים והחקיקתיים בכל זירה המאפשרים פעולה ושיתוף מידע לנטרול האיומים. המלצתנו היא שהגוף שירכז נושא זה במדינת ישראל יבנה היכרות וידע עם המנגנונים המקומיים בזירות השונות כדי לקדם שיתוף פעולה מול מערכים מתוזמרים ומבצעי השפעה בייחוד כאלו שמופעלים מחוץ לזירה המושפעת.

במדינות שונות, ובעיקר באיחוד האירופי, קיימות יוזמות חקיקה והקמה של מסגרות רגולציה אשר מטרתן ליצור סביבה דיגיטלית שקופה ונקייה יותר ממניפולציות. בשני מקרי הבוחן שהצגנו, ויש לצפות שבמקרים נוספים, הגורמים המעורבים במבצעי ההשפעה מפעילים מערכים בשפה המקומית, מול קהלי יעד מקומיים ולעיתים בסוגיות רבות נוספות ולא רק לפגיעה באינטרסים ישראליים. לכן ישנו שיתוף אינטרסים בין מדינת ישראל לבין גופי הרגולציה בזירה המקומית במאבק בגורם הזר או העוין המפעיל מערכים מתוזמרים מול קהלים מקומיים.

עיקר החקיקה עוסקת ברגולציה של מדינות מול מפעילות הפלטפורמות הדיגיטליות בדרישה מהן לקחת חלק באחריות על התמודדות עם איומים הנשקפים מהתכנים ואופן הפצתם וכן דרישה מהן לפעול מול ניסיונות מניפולציה ולהסיר תשתיות השפעה תחת הגדרת תנאי שימוש מסוימים של הפלטפורמות.[28] דוגמה בולטת היא European Digital Services Act (DSA) שהיא מסגרת רגולציה מקיפה הכוללת הן חקיקה הן מנגנוני בקרה ושיתופי פעולה בין גופי אכיפה באיחוד האירופי.[29]

אתגר מרכזי ברתימת מנגנונים אלו הוא שפעולות הארגונים העוינים אינן כוללות תמיד תכנים לא חוקיים במובהק ומערכים מתוזמרים לא תמיד פועלים מחוץ לזירת הפעולה ולכן לא תמיד ייחשבו כהתערבות זרה. לאור זאת נדרשת עבודה מעמיקה יותר לזהות היכן מתקיימות הפרות של חוקים ותנאי שימוש על ידי מבצעי ההשפעה עוינים בכל מקרה לגופו.

תפקיד החברה האזרחית

פעולת ממשלות וארגוני הביטחון מוגבלת מול מבצעי השפעה במרחב הדיגיטלי בעיקר משום שהיכולת להפיץ מידע בעידן הנוכחי היא גלובלית וכמעט בלתי מוגבלת וכן משום שחופש הביטוי וחירויות הפרט הם ערך מרכזי בחברות המערביות. לכן חלק ניכר מהעשייה בתחום ההתגוננות ממניפולציה מתרחש במרחב האזרחי והעסקי. בישראל ובעולם פועלים ארגונים רבים הפועלים בהקשר זה, החל מתחומי המחקר ובניית הידע, דרך העלאת מודעות וחינוך הציבור, קידום חקיקה, דיווח וניטור דיסאינפורמציה ברשת, בדיקת עובדות וזיהוי זיופים.

שיתופי פעולה בין גופים לא ממשלתיים, אקדמיה, חברות טכנולוגיה ואף משפיענים פרטיים הם לפעמים רכיב משמעותי כבר היום בהתמודדות עם התערבות זרה ודיסאינפורמציה ברשתות וצריכים להיות רכיב חשוב גם בתפיסת ההתגוננות בישראל כפי שמציין עמית אשכנזי במאמרו "קוים מנחים להתמודדות ישראל עם השפעה זרה ...".[30]

אנו ממליצים לפתח רכיב רב־עוצמה זה למלחמה בפגיעה באינטרסים ישראליים בזירה הבין־לאומית על ידי יצירת דיאלוג ומרחב שיתוף מידע בתחום זה בין גופי הביטחון, המגזר הביטחוני וגופי המגזר האזרחי הפעילים בתחום. יתרון מרכזי לדיאלוג זה הוא רתימה של טכנולוגיות זיהוי של מערכים מתוזמרים והתראה מוקדמת על מבצעי השפעה המתבססת על יכולות מסחריות קיימות.

בניית חוסן ברמת הארגון הבודד

כשם שפיתוח חוסן ואוריינות דיגיטלית בקרב האזרחים הוא מרכיב חשוב בהתגוננות מול התערבות זרה, בניית מודעות וחוסן בקרב הקהיליה הביטחונית והעסקית הישראלית הפועלת בזירה הבין־לאומית היא מרכיב חשוב בהתמודדות מול הניסיון לפגוע באינטרסים ביטחוניים וכלכליים ישראליים.

פיתוח חוסן זה כולל מרכיבים רבים, ביניהם חיבור גופים וחברות לרשת הארגונים הפעילים בתחום ההתגוננות ממבצעי השפעה

28 עמית אשכנזי, שם.

29 The Digital Services Act Package, European Commission, https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/digital-services-act-package.

30 עמית אשכנזי, שם.

ובניית מנגנונים בשגרה שיכולים לפעול ביתר יעילות בעת משבר. ההבנה בקרב ארגונים שבדומה לאירוע סייבר גם "משבר השפעה" צריך להיכלל ברשימת האירועים הדורשים ניהול אירוע משברי, היא בעלת חשיבות. בדומה להתמודדות עם אירוע משבר ברמת הארגון, ההכנה לאירועים אלו צריכה לכלול פיתוח מראש של תוכניות התמודדות וממשקים חיצוניים נדרשים, בניית מערכת מושגית מתאימה ברמת הארגון ושימוש בטכנולוגיות ומוצרים מתאימים לגילוי, התראה ותגובה.